

Vrijwilligerswerk en stages in weeshuizen zijn populair: een combinatie van 'iets goeds doen' voor kinderen, een cultuur leren kennen en een verre reis. Verschillende partijen promoten of organiseren dit soort vrijwilligerswerk of stages, zoals vrijwilligers zendende organisaties, reisorganisaties, stichtingen, kerken, scholen en universiteiten of een weeshuis zelf. Better Care Network Netherlands voert, samen met een groot aantal andere organisaties, campagne om vrijwilligerswerk en stages in weeshuizen, oftewel 'weeshuistoerisme', te stoppen. **Waarom eigenlijk?**

80% van de kinderen in weeshuizen is geen wees

Geschat wordt dat er wereldwijd 5 tot 6 miljoen kinderen verblijven in 'weeshuizen' en dat 80-90% van deze kinderen nog minstens één ouder heeft^[i]. Het woord 'weeshuis' wekt de indruk dat deze kinderen geen familie hebben die voor ze kan zorgen. We spreken liever van 'kindertehuizen' dan van 'weeshuizen'. Kindertehuizen kunnen variëren van noodopvang tot kort- of langdurige opvang, zowel grootschalig als kleinschalig, en in veel gevallen permanente opvang.

Redenen voor plaatsing in een kindertehuis

Dat kinderen geen wees zijn, wil natuurlijk niet direct zeggen dat ze geen extra zorg nodig hebben. Het kind kan verlaten, verwaarloosd of misbruikt zijn. Onderzoek laat zien dat het grootste deel van de kinderen in kindertehuizen daar terecht komt door armoede. Het kindertehuis biedt dan toegang tot voedsel, onderdak, onderwijs en gezondheidszorg^[ii]. Ook discriminatie of bijvoorbeeld een gebrek aan ondersteuning voor ouders van kinderen met een handicap kan leiden tot plaatsing in een kindertehuis^[iii]. Wat de reden voor plaatsing ook is, kinderen hebben een stabiele familie nodig om in op te groeien. In kindertehuizen kan niet de liefde en individuele aandacht worden geboden die kinderen nodig hebben om zich goed te ontwikkelen.

De gevolgen voor kinderen

Decennia aan onderzoek tonen aan dat opgroeien in een kindertehuis schadelijk kan zijn voor de gezondheid en kansen voor de toekomst van een kind. Langdurig verblijf in een kindertehuis is schadelijk voor de cognitieve, emotionele en sociale ontwikkeling van een kind. Kinderen ontwikkelen zich beter in een gezinsomgeving^[iii]. Veel kinderen die zijn opgegroeid in een kindertehuis hebben moeite bij de overgang naar onafhankelijkheid. Zij missen vaak de basisvaardigheden die je wel leert in een familie, zoals hoe problemen op te lossen en hoe om te gaan met geld. Dat zijn

vaardigheden die nodig zijn om als volwassene te overleven in de wereld^[iv]. Ook is de kans dat kinderen te maken krijgen met geweld en (seksueel) misbruik in een kindertehuis veel groter^[v].

Een beter alternatief: opvang door familie of in pleeggezinnen

Er bestaan alternatieven voor kindertehuizen die niet alleen goedkoper zijn^[iii], maar ook veel beter zijn voor het kind. In ons land en veel andere Westerse landen vangen we kinderen niet meer op in grootschalige kindertehuizen en zetten we in op opvang in pleeggezinnen of kleinschalige gezinshuizen. Veel overheden in landen in Afrika, Azië en Zuid-Amerika hebben ook beleid gericht op opvang in familie en pleeggezinnen. Toch zijn er met name in deze landen nog heel veel kindertehuizen, mede door toedoen van buitenlandse donoren, vrijwilligers en stagiairs.

6 redenen waarom je geen vrijwilligerswerk of stage in een kindertehuis moet doen

Vaak zeggen eigenaren of stichtingen dat internationale vrijwilligers een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan kindertehuizen in het buitenland, bijvoorbeeld door kinderen Engels te leren, extra aandacht te geven en door te helpen bij het organiseren van activiteiten^[vi]. Men geeft vaak als argument dat als de kinderen eenmaal in het kindertehuis wonen, je jezelf juist kan inzetten om de situatie te verbeteren. De meeste vrijwilligers, stagiairs en bezoekers in kindertehuizen hebben goede bedoelingen en denken kinderen te helpen. Toch heeft die inzet juist een negatief effect. Om welke negatieve effecten gaat het dan?

- *Je draagt bij aan hechtingsproblemen.* Elk kind heeft behoefte aan vaste verzorgers met wie het kind een langdurige relatie kan aangaan om vanuit die veilige omgeving de wereld te ontdekken. Een goede hechting is zelfs belangrijker dan voedsel en slaap^[iii]. Wanneer vrijwilligers en stagiairs, die komen en gaan, direct contact hebben met deze kinderen, kan dit heel negatief werken, omdat kinderen steeds opnieuw verlies ervaren^[vii]. Daardoor krijgen ze geen vertrouwen in relaties en lopen ze een verhoogd risico op het ontwikkelen van ernstige hechtingsproblemen. Deze hechtingsproblemen zorgen ervoor dat kinderen later last krijgen van ernstige sociaal-emotionele en cognitieve problemen^[iv]. Vaak ontwikkelen ze een laag zelfbeeld dat ertoe leidt dat ze makkelijker slachtoffer worden van mensen met slechte intenties. Voor hele jonge kinderen kunnen hechtingsproblemen ook negatieve effecten hebben op de hersenontwikkeling^[vii].

Hechting

Hechting is het proces waarbij kinderen een emotionele band ontwikkelen met vertrouwde personen, meestal de ouders of andere vaste verzorgers. Het verwijst naar de neiging van het kind om nabijheid en troost te zoeken bij deze verzorgers. Kinderen hebben tijd nodig om een hechtingsrelatie op te bouwen en te behouden, daarom is het belangrijk dat er continuïteit is in de opvoeding door de vaste verzorger. In kindertehuizen ontbreekt deze continuïteit, waardoor het risico op hechtingsproblemen toeneemt. Daarom heeft ondersteuning van families doorgaans de voorkeur boven ingrijpende maatregelen zoals uithuisplaatsing^[vii].

- *Je mist relevante kennis en ervaring.* De meeste internationale vrijwilligers en stagiairs zijn niet getraind om te werken met kinderen die kwetsbaar en misschien getraumatiseerd zijn. Verder spreken ze de lokale taal niet, waardoor de kinderen zich moeten aanpassen aan de vrijwilligers in plaats van andersom^[viii]. Bovendien delen vrijwilligers niet dezelfde achtergrond als de kinderen met wie zij werken en beschikken ze meestal niet over voldoende culturele sensitiviteit en dit kan verwarring veroorzaken rondom hun cultuur en identiteit^[ix]. Als je vergelijkbaar werk in Nederland niet mag doen omdat je daarvoor niet de juiste kennis en ervaring hebt, dan mag het dáár ook niet.
- *Je draagt bij aan het onderbreken van de dagelijkse routine.* Kinderrechtenexperts en jongeren die zelf zijn opgegroeid in kindertehuizen uiten hun zorgen over hoe de aanwezigheid van internationale vrijwilligers en stagiairs die de dagelijkse routine van kinderen onderbreekt. Soms moeten de kinderen van school wegblijven om voor vrijwilligers en toeristen op te treden zodat er donaties worden opgehaald.
- *Je neemt werkgelegenheid weg.* Door het doen van vrijwilligerswerk neemt de werkgelegenheid voor lokale mensen af. Juist in landen waar veel internationale

vrijwilligers en stagiairs komen is het voor de lokale economie en ontwikkeling van het land belangrijk dat er werkgelegenheid voor de lokale bevolking wordt gecreëerd.

- *Je kan bijdragen aan kinderhandel.* Vrijwilligerswerk en stage lopen in het buitenland is zo populair dat het vraag heeft gecreëerd naar 'weeskinderen' en in 'weeshuizen', wat de scheiding van kinderen en families stimuleert. Er gaat veel geld om in kindertehuizen, wat het aantrekkelijker maakt voor gezinnen die het moeilijk hebben om hun kind naar een kindertehuis te sturen voor een betere toekomst. Veel kindertehuizen worden gerund als 'business' waarbij vrijwilligersplekken in en 'toeristentripjes' naar een kindertehuis aangeboden worden. Kinderen moeten zich dan voordoen als wees terwijl ze dat niet zijn. In landen als Nepal is er bewijs dat internationaal vrijwilligerswerk in

kindertehuizen bijdraagt aan de handel van kinderen voor deze 'weeshuisindustrie' ^[x]. In Haïti gebeurt bijvoorbeeld ook kinderen met opzet ondervoed zijn zodat meer buitenlanders worden aangemoedigd donaties te sturen. ^[xi] Het weghalen van kinderen bij hun families met als doel hen te plaatsen in een kindertehuis waar geld verdiend wordt aan goedbedoelende, maar slecht geïnformeerde vrijwilligers of toeristen, valt onder de officiële definitie van kinderhandel. ^[xii]

- *Toegang tot kinderen die kwetsbaar zijn wordt normaal.* Door het openstellen van het kindertehuis voor vrijwilligers en andere bezoekers zijn deze kinderen ook toegankelijk voor mensen met verkeerde intenties. Er zijn verschillende zaken bekend van misbruik en mishandeling door vrijwilligers in een kindertehuis ^[iii]. Ook wordt de toegang van ongeschoolde medewerkers tot kinderen in kwetsbare posities, wat in Nederland verboden is, genormaliseerd. Door gebrek aan regels, toezicht en screening in landen met kindertehuizen kunnen kinderen makkelijker slachtoffer worden van uitbuiting en misbruik ^[xiii]. Door het ontbreken van een veilige basis van een betrouwbare volwassene missen kinderen in kindertehuizen de vaardigheden om grenzen te stellen en zichzelf te verdedigen tegen misbruik ^[xiv].

Wat dan wel? Steun dan gezinnen en gemeenschappen!

Als er helemaal geen internationale vrijwilligers of stagiairs komen helpen, worden de problemen van kinderen dan niet juist erger? Nee! Een goed georganiseerd, gecontroleerd en kleinschalig kindertehuis waar kinderen tijdelijk verblijven heeft professioneel personeel en is niet afhankelijk van tijdelijke vrijwilligers en stagiairs. Zij hebben stabiele inkomsten en voldoende permanent en professioneel personeel om kinderen de juiste ondersteuning te bieden. Door vrijwilligerswerk of stage in een kindertehuis houd je een praktijk in stand die schadelijk is voor het kind.

Wij roepen je daarom op om te zoeken naar andere manieren om bij te dragen aan de ontwikkeling van kinderen in een kwetsbare situatie. Verdiep je in of doneer aan programma's die kinderen helpen om in hun eigen gezin en familie te blijven. Deze programma's richten zich bijvoorbeeld op het versterken van gezinnen en gemeenschappen, economische ontwikkeling, positief ouderschap, maatschappelijk werk en gezinszorg. Lees onze criteria voor een goed project op [Goed project – Vrijwilligerswerk? Thnx! In een weeshuis? No thnx!](#)

Alleen als het echt niet anders kan; een kindertehuis als tijdelijke oplossing

De Verenigde Naties ontwikkelden in 2009 de Internationale Richtlijnen voor Alternatieve Zorg voor Kinderen. De strekking van deze richtlijnen is dat overheden, wanneer mogelijk, moeten voorkomen dat kinderen en ouders van elkaar gescheiden worden. Dit kan door gezinnen te ondersteunen via bijvoorbeeld voedselhulp of middelen om naar school te gaan. Volgens deze internationale richtlijnen zou plaatsing in een kindertehuis voor kinderen onder de drie jaar in geen enkel geval moeten worden toegestaan, omdat dit zeer schadelijk kan zijn voor het kind op deze jonge leeftijd ^[xv].

Alleen wanneer er geen enkele andere oplossing binnen de eigen familie, bij andere verwanten, in pleeggezinnen of een gezinshuis, mogen kinderen in een kindertehuis terecht komen en alleen onder de volgende voorwaarden:

- Het zijn goed georganiseerde en gecontroleerde kindertehuizen die direct gaan werken aan ondersteuning van ouders/familie zodat het kind terug kan keren naar huis.
- Het gaat altijd om tijdelijke en kleinschalige opvang, met maximaal acht kinderen en vaste gekwalificeerde verzorgers, totdat een beter alternatief (zoals re-integratie in het gezin met behulp van pleegzorg) is gevonden ^[xvi].

Better Care Network Netherlands

Wanneer je vrijwilligerswerk of een stage hebt gedaan of wilt gaan doen in een kindertehuis en je advies of ondersteuning zoekt, neem dan contact op met Better Care Network Netherlands ^[xvii], het expertisecentrum in Nederland gericht op zorg voor kinderen zonder 'thuis' in lage en middeninkomenslanden.

Better Care Network Netherlands heeft een website met tal van tips en achtergrondinformatie over het werken met kwetsbare kinderen in het buitenland ontwikkeld voor organisaties die vrijwilligers uitzenden en ontvangen. Ook geeft BCNN training en advies over verantwoord vrijwilligerswerk en stages met kinderen.

Voor meer informatie ga naar:

- www.bettercarenetwork.nl
- www.thnxnothnx.nl
- Of neem contact op via info@bettercarenetwork.nl

[i] Boyce, N., Godsland, J., & Sonuga-Barke, E. (2020). Institutionalisation and deinstitutionalisation of children: the Executive Summary from a Lancet Group Commission. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(8), 562–563. [https://doi.org/10.1016/s2352-4642\(20\)30089-4](https://doi.org/10.1016/s2352-4642(20)30089-4)

[ii] Van Doore, K. E., & Nhep, R. (2023). Orphanage tourism and orphanage volunteering: implications for children. *Frontiers in Sustainable Tourism*, 2. <https://doi.org/10.3389/frsut.2023.1177091>

[iii] Van IJzendoorn et al. (2020) 'Institutionalisation and deinstitutionalisation of children: a systematic and integrative review of evidence regarding effects on development', *The Lancet Psychiatry*, 7(8), pp. 703–720. doi:10.1016/S2215-0366(19)30399-2

[iv] Keshri, A. K. (2021). Life after Leaving Institutional Care: Independent living experience of orphan care leavers of Mumbai, India. *Asian Social Work And Policy Review*, 15(3), 255–266. <https://doi.org/10.1111/aswp.12239>

[v] Browne, K. (2009). The risk of harm to young children in institutional care. Save the Children, UK and The Better Care Network.

[vi] <http://www.outreachinternational.co.uk/news/volunteering-orphanage/>

[vii] Groh, A. M., Fearon, R. M. P., Van IJzendoorn, M. H., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Roisman, G. I. (2016). Attachment in the early life course: Meta-analytic evidence for its role in socioemotional development. *Child Development Perspectives*, 11(1), 70–76. <https://doi.org/10.1111/cdep.12213>

[viii] Brock-Utne, B. (2012). Language and inequality: Global challenges to education. *Compare A Journal Of Comparative And International Education*, 42(5), 773–793. <https://doi.org/10.1080/03057925.2012.706453>

[ix] <http://www.outreachinternational.co.uk/news/volunteering-orphanage/> x Ucembe, S. (2016). Mijn ervaring met vrijwilligers: opgroei in een Keniaans 'weeshuis'.

<https://www.oneworld.nl/wereld/mijn-ervaring-met-vrijwilligers-opgroei-in-keniaans-weeshuis>

[x] U.S. Department of State (2019) Supporting children in adversity: U.S. government strategy for international assistance 2019–2023. Washington, DC: U.S. Department of State. Available at: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/02/271339.pdf>

[xi] https://www.huffpost.com/entry/forprofit-orphanages-keep_b_838206

[xii] Doore, K.E. (2016). Paper orphans: exploring child trafficking for the purpose of orphanages; UN Special Rapporteur for the Human Rights Council on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography benadrukt hoe volentourism een vraag creëert naar het handelen in kinderen voor uitbuiting, p. 15

[xiii] Singhateh, M. F. (2023). Sale, sexual exploitation and sexual abuse of children (A/78/137). United Nations. <https://docs.un.org/A/78/137>

[xiv] Malekpour, M. (2007). Effects of attachment on early and later development. *The British Journal Of Development Disabilities*, 53(105), 81–95. <https://doi.org/10.1179/096979507799103360>

[xv] United Nations. "Guidelines for the Alternative Care of Children", 15th June, 2009, A/HRC/11/L.13, 9.

[xvi] UNICEF (2020). White Paper. The role of small-scale residential care for children in the transition from institutional to community-based care and in the continuum of care in the Europe and Central Asia Regio. <https://www.unicef.org/eca/media/13261/file>

[xvii] Het netwerk is een initiatief van Defence for Children-ECPAT, Kerk in Actie, Kinderperspectief, Wereldkinderen en Wilde Ganzen en Free a Girl.

Wil je meer weten?

Website:
www.bettercarenetwork.nl

E-mail:
info@bettercarenetwork.nl